

niti na prvotnem kraju vsaj nekaterih rudniških naprav, ki so nekdanj dajale tako značilen izraz Idriji. Svojskih rudarskih hiš s številnimi okenci gori do slemena, ki so še pred desetletjem pozdravljale mesto z vseh klancev krog in in krog, skoro ni več. Prav je, da je dobil rudar udobnejše stanovanje, toda — ali je udobnost mogoča samo v betonsko-aluminijastih stavbah po ameriškem vzorcu in bi se ne dali uporabiti domači arhitekturni elementi loško-cerkljanskega tipa, ki so značilni za ozemlje med Loko in Idrijo?

Iz Idrije smo napravili še izlet po prav toboganski cesti na Vojsko (1087 m) v rudarski planinski dom. Čeprav stoji 60 m višje kot naš lubniški, ne naredi gorskega vtisa, ker je dom nameščen v vasi na valoviti planoti, po kateri so nasejane redke kmetije. Vojsko so Italijani leta 1945 požgali, pobili štiri družine in mnogo ljudi odpeljali v zapor. Na pokopališču ob cerkvi smo obiskali grobove borcev — 31 imenovanih in 9 nepoznanih. Na stebru je vklesan pomenljiv napis: »Postoj in prikloni se vrstam grobov! Tu spe naši borci, ki z zarjo v očeh so umrli za svobodo naših domov, za srečno prihodnost bodočih rodov, da po naših zelenih dolehn in bregih se živo razlegata radost in smeh. Vse dokler bo sonce sijalo z višin, na žrtve ne ugasne nam v srcih spomin.«

Z Vojskega smo se zvečer usmerili proti domu.

France Planina

OBCNI ZBOR MUZEJSKEGA DRUŠTVA V ŠKOFJI LOKI

Po programu, ki je bil razposlan vsem članom Muzejskega društva in mnogim povablencem, sta bila s 17. občnim zborom Muzejskega društva v Škofji Loki, ki je bil v nedeljo, dne 3. junija 1962, združeni dve prireditvi, in sicer otvoritev razstave in strokovno predavanje.

Ob 9. uri je bila na zgornjem hodniku loškega gradu odprta razstava *Urbanistične študije Selske doline*. Razstavo, ki je predstavljala izbor iz gradiva, zbrane v Urbanističnem inštitutu LRS in pridobljenega za Loški muzej, je v imenu prirediteljev odprl ravnatelj Loškega muzeja tov. Andrej Pavlovec. Po ogledu razstave je ob 9.50 uri v grajski kapeli, ki je sestavni del muzejskih razstavnih prostorov, predsednik Muzejskega društva dr. Pavle Blaznik pozdravil člane društva in goste, ki so se zbrali k predavanju

konseruatorja Zavoda za spomeniško varstvo LRS tov. Milana Zeleznika z naslovom *Rezbarska umetnost 17. stoletja na Loškem ozemlju*. Predavateljeve besede, spremljane z barvnimi diapozitivi, so poslušalci z zanimanjem sledili in jih nagradili z bogatim aplavzom.

Ob 10.50 uri so se društveni člani in gostje zbrali v grajskem okroglem stolpu, kjer se je začel občni zbor Muzejskega društva. Predsednik društva dr. Pavle Blaznik je uvodoma pozdravil vse navzoče, zlasti pa tovarišico Heleno Menaše, zastopnico republiškega sveta za kulturo in prosveto in tovarišje dr. Franceta Škerla, zastopnika Zgodovinskega društva za Slovenijo, dr. Antona Polenca, predsednika Društva muzealcev Slovenije, Svetka Kobala, podpredsednika OLO Kranj, Jožeta Nastrana, predsednika ObLO Škofja Loka, majorja Dušana Ojdaniča, komandanta garnizona JLA v Škofji Loki, tovariša Torkarja in Ravnika, zastopnika Tehničnega muzeja z Jesenic ter prof. dr. Jožeta Ranta, društvenega ustanovnega člana.

Po sprejetju dnevnega reda in odobritvi zapisnika zadnjega občnega zbora so navzoči poslušali poročilo o delovanju društva v zadnjem poslovnem obdobju.

Poročilo predsednika

(Poroča dr. Pavle Blaznik)

Odbor Muzejskega društva v Škofji Loki je skušal tudi v zadnji dveletni poslovni dobi po najboljših močeh dosledno nadaljevati z opravljanjem nalog, ki postajajo iz leta v leto vse številnejše in odgovornejše. Koliko smo pri tem uspeli, naj presodi občni zbor na podlagi poročil, ki jih bodo podali posamezni društveni funkcionarji.

1. Skrb za muzej in muzejske zbirke je predstavljala samo eno izmed torišč, ki mu je odbor posvečal seveda vso pozornost. S preselitvijo na grad so se odprle številne nove naloge, ki jim preko noči ni bilo mogoče zadostiti. Že na zadnjem občnem zboru sem poročal, da smo mogli ob preselitvi izvesti le najbolj nujno delo in da se odpira s preselitvijo cela vrsta novih nalog, ki jih bo mogoče le postopoma opraviti.

V zadnji poslovni dobi smo nekatere zbirke temeljito preuredili, deloma povečali ali celo na novo postavili. Mislim predvsem na speleološko zbirko, na biotop, na povsem novo opremljeno sobo o loškem gospodstvu, ki nazorno prikazuje kolonizacijsko dejavnost na loških tleh, in ne nazadnje na grajsko kapelo, ki

predstavlja z baročnimi oltarji iz 17. stoletja pravi biser loškega rezbarstva. Adaptirali smo prostore za namestitve strojev tehničnega oddelka, žal doslej še ni bilo mogoče montirati vseh objektov, ki jih je odstopila tovarna klobukov »Sešir«. Bolj smiselno je urejen vrstni red, ki vodi iz geološke in speleološke zbirke v prirodopisno in iz te šele v zgodovinski oddelek. Toda tudi ta ureditev še ni končna. Omenim naj le, da n. pr. arheološka zbirka še vedno ni dobila ustreznega prostora. Vrstni red bo mogoče končno urediti šele, ko bodo opravljena dela v dvoranah, kjer bomo s postavitvijo novega stropa in z drugimi preurejanji pridobili iz dveh dvoran tretjo. Medtem ko smo doslej mogli uporabljati le eno dvorano, bomo po končni ureditvi imeli tri dvorane, s čimer bo dana možnost ne samo za smiselno ureditev zbirk, pač pa tudi za poživljanje društvenega življenja. Zgornjo dvorano, v kateri je sedaj nameščen oddelek NOB, nameravamo dodeliti kapitalističnemu obdobju, kjer naj bi bila povezana starejša doba obrti z industrializacijo loškega ozemlja. Srednja dvorana bo služila zbirki NOB. Spodnja dvorana bo razstavni prostor za nastajajočo galerijo slik, obenem pa mesto, kjer naj bi se razvijalo društveno življenje, kjer bi prirejali razstave in predavanja ter skupinam obiskovalcev muzeja prikazovati diapozitive.

Splošno pozornost vzbujata drzna misel, da postavimo, kot prvi v državi, na grajskem vrtu skansen — tip loške kmetijske domačije, ki naj bi obsegala vse značilne elemente (kmetijski dom, hlev, pod, sviňniak, čebelniak, kozolec, mlin, žago). Delo je preračunano na vrsto let. Kot prvi objekt smo postavili del kmetijskega stanovanjskega poslopja — Škoparjevo hišo, ki smo jo rešili propada.

Muzejske zbirke dopolnjujejo *občasne razstave*, ki privabljajo številne obiskovalce, vendar bodo mogle prav zaživeti šele s preureditvijo dvoran.

2. Ob preurejanju prostorov za novo tehniško zbirko smo naleteli na *stare temelje loškega gradu*, ki smo jim s sondami sledili na dvorišče in dalje v dvorano na nasprotni strani. Na novo odkriti temelji dajejo važne podatke za rekonstrukcijo stare slike gradu, ki je v teku stoletij doživljal mnogo prezidav.

Sploh se je odbor Muzejskega društva zelo mnogo ukvarjal z vprašanji, ki sodijo v okvir *spomeniškega varstva*. Največjo skrb smo posvečali ohranjanju stare podobe mestnega jedra in njegovega najbližjega sosledstva. Dosegli smo, da nam gradbeni oddelek na občini dostavlja na-

črte nameravnih prezidav in dovoljuje v teh območjih adaptacije le z našim soglasjem. Naslonjeni na strokovni svet, v katerega smo uspeli pritegniti odlične strokovnjake iz Ljubljane, smo mogli pravilno premostiti marsikatero velike težavo, kot n. pr. urejanje kašče in njenega sosledstva, fasade na Placu ipd. V to področje našega delovanja spada tudi urejanje Grabna, kjer so se dela toliko premaknila, da je urejena kanalizacija, ki omogoča, da pristopimo h končni ureditvi sektorja od Martinove hiše do Železnih vrat. Naloga novega odbora bo vsekakor, da izpelje v naslednji poslovni dobi zadnjo fazo urejanja Grabna in tako odpre najkrajšo in najlepšo povezavo Placa z gradom ob starem mestnem obzidju.

Naša pozornost pa ni bila omejena le na samo mesto. Zanimali smo se tudi za loško podeželje. V ta okvir spada n. pr. naše sodelovanje z ekipo študentov ljubljanske arhitekture, ki so v letu 1960 pod vodstvom univ. prof. arh. M. Mušiča delali v zgornjem delu Selške doline, posneli posamezna poslopja prav v detailih in pri tem študirali zlasti problematiko regeneracije naših naselij. Posvečali smo skrb Veštrskemu mlinu, ki predstavlja povezavo med starim in novim, velja za enega najstarejših mlinov na loškem ozemlju, obenem je pa stavba tesno povezana z NOB. Z intervencijo smo dosegli, da v Železnikih ni prišlo do licitacije starinske hiše, kjer je nameščen ondodni muzej, in je hotel interesent hišo predelati na način, ki ni v skladu s spomeniškovarstvenimi načeli. Obravnavali smo idejni načrt predelave Visokega in dali načelne kritične pripombe, mimo katerih ne bo smel nihče, ki bi hotel Visoko kakorkoli preurejati.

Naša spomeniškovarstvena dejavnost stopa prav sedaj v novo fazo, ko se ob reorganizaciji spomeniškovarstvene službe ustanavlja v Loki poseben občinski zavod za spomeniško varstvo, od katerega si obetamo zelo pomembnih koristi. Prav tako je Loka napravila velik korak dalje, ko je bila nedavno tega v okviru ObLO ustanovljena posebna komisija za urbanizem, v katero so pritegnjeni tudi strokovnjaki iz odbora Muzejskega društva, ki bodo skrbeli, da bo ob načrtnem urbanističnem urejanju loškega ozemlja poklonjena posebna pozornost kulturnim spomenikom.

3. Kakor se v skrbi za varstvo spomenikov ne smemo omejevati le na mesto, pač pa moramo imeti pred očmi celotno loško ozemlje, tako nas ne sme zanesti v nenačrtno zbiranje muzejskih predmetov

z ozemlja nekdanjega loškega gospostva, da bi gledali ljubosumno na obstoječe *lokalne zbirke*. Tega načela smo se tudi v zadnji poslovni dobi trdno držali. Tako smo podprli misel o ureditvi zbirke Groharjevih mladostnih del v Sorici. Na dan njene otvoritve, 29. maja 1960, je članstvo Muzejskega društva pohitelo s tremi avtobusi v Sorico, kjer smo prisostvovali pristrčni proslavi, na kateri je spregovoril upravnik loškega muzeja Andrej Pavlovčec o Groharjevih mladostnih delih, medtem ko je predsednik Muzejskega društva s krajšim nagovorom odprl spominsko zbirko kot podružnico loškega muzeja. Podobno zanimanje posvečamo tudi muzejski zbirki v Železnikih, ki spričo neustreznih prostorov ne dosega svojega namena. Naše stališče je, da mora zbirka ostati v kraju nastanka, da jo je treba še izpolniti, pač pa ji je treba oskrbeti ustrezen dom. Pripravljeni, da dajemo lokalnim činiteljem vso moralno in strokovno podporo, smo z Železniki sedaj tako povezani, da se zastopnik železnikarskega muzeja tov. Pintar v zadnjem času redno udeležuje naših sej.

4. Odbor ni pozabil na *povezavo s članstvom*, čeprav bi se v tej smeri dalo še kaj več napraviti. V tej zvezi naj omenim v prvi vrsti *Loške razglede*, ki jih izdajamo redno leto za leto v decembru za občinski praznik. Doslej je izšlo osem letnikov, s čimer prednjačimo pred vsemi podobnimi publikacijami v Sloveniji. Za *Loške razglede* smo dobili mnogih priznanj uglednih strokovnjakov, ki postavljajo našo publikacijo med kvalitetno vodilne v tovrstni zvrsti literature v Sloveniji. Preko Loških razgledov, ki jim dodajamo tujejezične povzetke, imamo navezane stike s sorodnimi publikacijami doma in v inozemstvu. Zamenjava s temi izdajami bogati našo knjižnico iz leta v leto. Vendar Loški razgledi nimajo samo strokovnega pomena. Z njimi skušamo čimbolj povezovati članstvo na naše društvo in dvigati zanimanje za našo ustanovo. Z njimi povezujemo, zlasti v zadnjem času, loško ozemlje z loškimi rojaki v daljnem svetu.

Povezavi s članstvom služijo *muzejski izleti*, ki jih leto za letom skrbno pripravlja neumorni odbornik Lovro Planina. Izlete usmerjamo vedno v kraje, ki premorejo kak muzej. Z obiskovanjem sorodnih ustanov krepimo muzejsko misel, tam iščemo novih pobud, obenem pa navezujemo stike z ondotnimi muzejskimi delavci. Tako smo v letu 1960 na dveh izletih ogledali mimo zbirke Groharjevih mladostnih del v Sorici še Kovaški muzej

v Kropi, Čebelarski muzej v Radovljici, muzej na Blejskem gradu, tehniški muzej na Jesenicah, Prešernovo rojstno hišo v Vrbi ter muzej v Begunjah. Na izletu v letu 1961 smo se razen številnih prirodnih zanimivosti zaustavili predvsem v Predjamski in obiskali ondotna gradova in muzejske zbirke.

5. Vse lepši razmah pokrajinskega muzeja v Škofji Loki privablja v našo ustanovo poleg *domaćih obiskovalcev* tudi številne *tuje goste*, ki so polni laskavih pohval. V največje zadoščenje nam je pač bilo, ko so nas v septembru 1960 obiskali člani mednarodne komisije za lokalne muzeje. Njihov obisk je nov dokaz, kakšen ugled uživa naša ustanova v vrstah najodličnejših muzejskih strokovnjakov, ki smo jim pripravili, tako muzejski delavci kot občina, dostojen sprejem na loškem gradu in v Puštalu.

Priznanje, ki ga je deležna naša ustanova, nam je v veliko zadoščenje in dokazuje, da je naše Muzejsko društvo, ki je lani obhajalo srebrni jubilej brez vsakršnih proslav, vendarle nekaj ustvarilo. Toda ob tej ugotovitvi moram poudariti, da je odbor daleč od samozadovoljnosti. Zavedamo se, da rastejo naloge iz leta v leto, zavedamo se tudi raznih pomanjkljivosti, ki jih je treba sistematično odstranjevati. Program za delo bodočega odbora je v bistvu podan v mojem poročilu. Pri tem bi želel še posebej omeniti, da je povezava s članstvom mnogo preslabotna. Na vsak način bo treba poživiti muzejsko misel med širokimi množicami. V to smer bi mogli mnogo doprinesti Loški večeri, ki jih bo treba na vsak način obnoviti in jim dati vsebino z ustreznimi predavanji.

Ko zaključujem poročilo, moram z zadoščenjem prav posebno poudariti, da bi bilo naše delo omrtvičeno, če ne bi uživali izredne naklonjenosti ljudske oblasti. Naj se ob tej priliki iskreno zahvalim vsem ustanovam, ki so nam kakorkoli stale ob strani. V tej zvezi bi želel še posebej omeniti Svet za kulturo in prosveto IRS, Zavoda za spomeniško varstvo IRS, Zavod za spomeniško varstvo OLO Kranj, zlasti pa obLO v Škofji Loki in njenega predsednika tov. Jožeta Nastrana ter podpredsednika OLO Kranj tovariša Svetka Kobala, ki so nam z brezprimerno uvidevnostjo in zavzetostjo ves čas stali ob strani. Brez njihove podpore bi mogli le životariti. Če bosta novi odbor in ljudska oblast še naprej tako vzorno sodelovala, bo dana polna garancija za še večje uspehe na vsej črti.